спор, как правило, очевиден, поэтому нет необходимости, на наш взгляд, усложнять процедуру производства, как это предлагают некоторые ученые.

1. Тальберг Д.Г. Русское уголовное судопроизводство. Хрестоматия по уголовному процессу России: учебное пособие.Автор-сост. Э.Ф. Куцова. –М.: Городец,.- 1999, С. 67.
2. Ларин А.М., Мельникова Э.Б., Савицкий В.М. Уголовный процесс России: Лекции, очерки.Под. ред. В.М. Савицкого. –М.: Изд-во «БЕК», 1997.- С. 84.
3. Орлова А. Производство по делам частного обвинения. российская юстиция. – 2001.- №4.- С. 40.
4. Мизулина Е.Б. Уголовный процесс: концепция самоограничения государства: дисс. на соискание уч. ст. д.ю.н. – Ярославль, 1991.- С. 68, 86.
5. Ст. 104 Устава уголовного судопроизводства. Законодательство X-XX в. Судебная реформа.- Т. 8. М.-.С.133.
6. Яблочков Т.М. Учебник русского гражданского судопроизводства .- Ярославль, 1910.- С. 27-28.
7. См.: ст. 104 Устава уголовного судопроизводства 1864 г. Законодательство X-XX веков. Судебная реформа.- Т.8.- М., С.130.
8. Модельный Уголовно-процессуальный кодекс для государств участников СНГ. Рекомендательный законодательный акт. Приложение к «Информационному бюллетеню» 1996. №10.- С.304
9. См.: Рогова О.И. Пределы проявления диспозитивности в уголовном судопроизводстве: автореф. дис. канд. юрид. наук. Томск, 1994. С. 13; Головачук О.С. Частное обвинение в уголовном процессе.: автореф. дис. кан. юрид.наук.Екатеринбург, 2001.С.17.
10. Воронин В.В. Становление, особенности и проблемы российского судопроизводства по делам частного обвинения: автореф. дис.кан.юрид.наук. Оренбург, 2001. С.9

***

This article is dedicated to the chorecteristics features of criminal procudure apon privaite accusations cases. The stage of hearing, being the ecentral part of criminal procedure apon privaite accusations is carried out within the genetcel tules of trail tolking into account, some particular fitoures stapilofed in the criminal procedure code of the RK

***

Мақалада жеке айыптау бойынша қылмыстық істерді қарастыру ерекшеліктері айтылған. Сот талқылауы қылмыстық іс жүргізудің орталық (негізі) сатысы бола тұра жеке айыптау істері бойынша қылмыстық іс жүргізу кодексінде қарастырылған кейбір ерекшеліктерді ескере отырып сот өндірісінің жалпы ережелері бойынша жүзеге асырылады.

А.А. Пулатов

КРИМИНАЛИСТИКАЛЫҚ БОЛЖАУ ТУРАЛЫ ІЛІМНІҢ ТҮСІНІГІ

Криминалистиканың жалпы теориясының құрылысын қарастыратын болсақ жеке Қазақстан Республикасының теориялар жүйесінен, яғни криминалистика пәнінің өзара тығыз байланысқан элементтерінен көрініс табатын ілімдерден тұратынын көре аламыз.

Жеке ілімдер Қазақстан Республикасының жалпы теориясына бағына отырып өз алдына қамтитын пәндік дәрежесіне қарай, қарастыратын құбылыстар мен процестердің топтарына қарай ерекшелінеді. Мысалы, Қазақстан Республикасының криминалистикалық идентификация, қолжазба тану мен трасология үшін ортақ ұғымдар мен заңдылықтарды қарастырады. Яғни зерттеу аясы оларға қарағанда кеңірек болып табылады.

Криминалистиканы дербес ғылым, білім саласы ретінде қалыптастыру кезеңі ең алғашысында эмперикалық материалдардың қарқынды жинауымен сипатталады. Бұл кезенің ғылыми жұмыстары тек қана сипаттаушы рөлді атқаратын, яғни эмперикалық жолмен алынған фактілерді табу мен бекітуді ғана мақсат етіп қойған. Қылмыстардың жасалу тәсілдері туралы мәліметтерді жинап, ал қылмыстың жасалу тәсілдерінің қалыптасу механизімін, оны негіздейтін факторларын ашпаған. Сондықтан бұл фактілер ғылыми факті бола алмайды. Ғылыми қатарына кіру үшін оларды ғылыми тұрғысынан түсіндіріп, ғылыми білім жүйесінде енгізу қажет. Қазақстан Республикасының даму кезеңінде мұндай білім ретінде жеке теориялар (трасология, қолжазбатану және т.б.), Қарастырылған іздердің пайда болу механизімі туралы ілім, қылмыс ізінің жалпы және жеке белгілері туралы және өзге де криминалистиканың жеке ілімдер жинаған материалдарды осы теорияда қалыптасқан заңдылықтар негізінде түсіндіре алады. Фактілерді ғылыми тұрғыдан танып білу олардың өзара байланысын ойдан шығарып емес, шынайы бар екендігін анықтайтын іздестіруші сипаттағы жұмыстарын жүргізеді.

Жеке криминалистиканың теориялар шеңберінде фактілерді жалпылау (зерттеу) – криминалистиканың казіргі кезеңінде жеке терминдерді бір тұтасқа біріктіретін және барлық пәннің жеке ілімдермен сәйкес құрылымдық жағынан көрсететін жалпы теориясының пайда болуын заңды түрде көрсететеді.

Фактілерді бір-бірінен бөлмей, жиынтығында, өзара заңды байланыс негізінде зерттеп қарастыру арқылы ғана біз олардың мәнін түсіндіре аламыз. Ғылыми білім негізін жекеленген бытыранқы

фактілер емес, олардың жүйесі құрайды. Сондықтан жүйелеу фактілерді жалпыламас бұрын орын алып ғылыми теорияны құру басты қадам болып табылады. Бірақ та криминалистиканың жеке теориясы тікелей ғылыми фактілерден пайда болмайды, оларды жай жалпылаудың салдары да емес. Жалпылау мен жеке криминалистиканың теорияны құрудың арасында тағы бір бөлімнің бар екенің білеміз, бұл - бір немесе бір тектес фактілер тобына қатысты және жеке теориядан ерекшелінетін жеке теория құрылымды қалыптастыру[1,365 б .].

Жорамал – бұл, қылмыс ісіне мәні бар тергеулік және сот тәжірибесіндегі жеке мән- жайға, немесе бірнеше мән-жайларға қатысты, осы мәнжайлардың, пайда болуы мен олардың өзара байланыстарына түсініктеме беруге негізделген болжамдар және олар осы қылмыс ісіне қатысты объективті шындықты анықтауға бағытталған.

А.Н. Васильевтің ойынша, тергеушінің қылмыс оқиғасы және оның жекеленген жағдайлары туралы жорамалдары тергеу болжауларының түсінігін береді. Сонымен қатар, ол: "жедел-іздестіру кезінде пайда болған болжаулар іздестірушілік болжаулар ", ал сотта пайда болған болжаулар соттық болып табылады - деп көрсетіп, екеуінің арақатынасы жөнінде ештенәрсе айтпаған [2, 55-56 б].

А.М. Ларин болжауларды қылмыстық-процессуалдық (тергеулік және соттық) және жедел іздеушілік деп бөледі. Оның ойынша «криминалистикалық болжау» мен «тергеу болжауы» үйлесімсіз терминдер, өйткені олар криминалистикада да, қылмыстық процесте де, - тергеу кезінде және сотта қолданылады. А.М. Ларин « тергеу болжауы» термині ең қолайлы деп тауып, оны тек қана алдын ала тергеуге ғана емес, сонымен қатар сот тергеуіне де қатысты деп көрсеткен [3, 5-6 б]

Кейбір авторлар болжауларды жалпы жинақтап «криминалистикалық болжау» түсінігі қолданылады. Олар криминалистикалық болжауды бірнеше белгілері бойынша, соның ішінде объектісі болжауды ұсыну субъектісі, болжау бойынша класификациялайды. Бұл көзқарасты дұрыс деп тауып келісеміз. Тергеу болжаулары, яғни тергеушімен немесе тергеуді жүргізуші өзге тұлғамен ұсынылатын болжаулар криминалистикалық болжаулар қатарына жатады. Тергеу болжауларында осы криминалистикалық категорияларға тән барлық негізгі заңдылықтар өз көрінісін табады, сондықтан мәселені жалпы шешкенде негізінен тек қана тергеу болжауына көңіл бөліп зерттеуге болады. Тергеу эксперттік, соттық, жедел–іздеушілік болжау - жоғарырақ тұрған деңгейге жататын топтық ұғым.

Болжау істі қозғау, алдын ала тексеру, тергеу сатысында да, қылмыстық іс бойынша сотта қарауда да қолданылады. Бұдан болжаулар өзінің криминалистикалық ғылымның тәсілдері мен ұсыныстары тек қана тергеу барысында қолдануға есептелінбеген, сонымен бірге оларды жедел іздестіру және сот қызметі аясында қолданылады. Осымен қатар қылмыстық процесс ғылымы дәлелдеумен тығыз байланысты, ал болжау болса дәлелдеме бола алмайтын жорамал ғана. Сондықтан «криминалистикалық болжау»термині дәл, орынды айтылған деп табамыз.

Криминалистикалық болжаудың негізгі элементін анықтауда барлық авторлар бір ой-пікірді ұстанады: болжау - бұл жалпы тергелетін оқиғаға немесе оның жекелеген жақтарына қатысты жорамал Сонымен қатар, барлық берілген анықтамалар бойынша болжау негізделінген болып, нақты фактілі мәліметтерге сүйенуі қажет.

И.М. Лузгин: Болжау - дегеніміз қылмыстық оқиғаға, оның жекелеген элементтеріне қатысты немесе дәлелдемелік фактілердің пайда болу мен байланыстары туралы негізделінген жорамал [4, 10,133 б].

Криминалистикалық болжау туралы ілім туралы алғашқы ойларды В.И. Громовтың еңбектерінен көре аламыз. Ол тергеуді жоспарлауда ұсыныстар көрсетіп, дәлелдемелермен жұмыс жүргізу кезінде ой тұжырымын құру қажеттігін көрсетті [5, 11,656 б].

Кешірек "болжау" термині 1935 жылы шыққан криминалистика оқулығында авторлар атап өткен. Олар болжаудың логикалық табиғатын ашып көрсетпей, тек қана болжау тергеу жоспарының негізін құрады және тергеудің екінші кезеңінде, яғни алғашқы тергеу әрекетін жүргізгеннен кейін тергеуші қылмыскердің, жеке басы, болуы мүмкін жерлер туралы қажетті мәліметтерді ала алмаса ғана ұсынылады деп көрсетті. Болжаулардың түрлеріне келетін болсақ А.Н. Васильев тергеу болжауларын қылмыстың құрамы бойынша жалпы және жеке деп бөлуді ұсынды. Криминалистикалық жорамалдар әртүрлі негіздер арқылы салаланады. Оның көлеміне қарай оқиғаның мән-жәйінің аумағын анықтайтын ол көбінесе жалпы және жеке жорамалдар болып бөлінеді. Бұл жерде жорамалдың бірінші түрі, дәлелденуі керек жағдайдың негізгі бөліктерін сипаттайтын қылмыс ісіне қатысты оқиға мен оның жеке оқиғаларына жалпылай жасалады. Ал жорамалдың екінші түрі, қылмыс ісінің ерекше жеке жағдайларына қатысты жасалады.

Бұдан басқа, жорамалды үш түрге бөлу де тергеу тәжірибесінде кең таралған, ол жалпы қылмыс ісінің әрбір жақтарына қарай және жеке. Бұл жағдайда жалпылай жорамал деп болған оқиғаның мәнінің жалпы мағынасы туралы жасалған болжамды атайды (адам өлтіру, күтпеген қайғылы жағдай,

кездейсоқ жағдайларға байланысты табиғи қайтыс болуы, өзін–өзі өлтіру т.с.с). Екінші топтағы жорамалға – мән-жайларды, нысандарды, субъектілерді, қылмыс ісінің объективтік және субъективтік жақтарын жорамалдаулар жатады [6, 356 б].

1. Филосовский словарь / Под. ред. М.М. Розенталия.- М., Изд-во Политической литературы, 1975. - 496 с
2. Белкин Р.С. Криминалистика: проблемы, тенденции, перспективы. Общая и частные терии.- М.: Юрид. Лит, 1987,- 140 с .
3. Ларин А.М. От следственной версии к истине. – М.: Юрид лит, 1976.- 5-6-10.
4. Лузгин И.М. Расследование как процесс познание – М .:1969.
5. Громов В.И. Дознание и предварительное следствие теория и техника расследование преступлений. – М.:1925.- 65 с.
6. Белкин Р.С. Курс криминалистики.- Т 2, , М: Юрист.1997 г.-, 356 с.

***

The paper considers briefly the following questions: Forensic version - is one of the scientific trends in criminology. Many scientists have developed the concept of "version", its distinctive features in the cognitive activity of the investigator, prosecutor, judge. Features describe the concept of "version" of the concept of a hypothesis. In the exercise also reveals the essence of procedural rule-based cognitive activity of pushing forensic version.

***

В статье рассмотрены кратко следующие вопросы: Криминалистическая версия – это одно из научных направлений в криминалистике. Многими учеными разработаны содержание понятия «версия», ее отличительные особенности в познавательной деятельности следователя, прокурора, судьи. Особенности описания понятия «версия» от понятия гипотеза.

В учении также раскрывается сущность процессуально регламентированной познавательной деятельности субъектов, выдвигающих криминалистическую версию.

Д. Авбакиров

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ РАССЛЕДОВАНИЯ ПО ПРЕСТУПЛЕНИЯМ, СОВЕРШАЕМЫМ ОРГАНИЗОВАННЫМИ ПРЕСТУПНЫМИ ГРУППАМИ

Успех раскрытия и расследования разбойного нападения, сопряженного с убийством, совершенного ОПГ, во многом определяется тем, как следователь, опираясь на знание методики расследования данного вида преступления, организует первоначальный этап расследования.

В юридической литературе уделяется внимание определению самого понятия - первоначальный этап расследования [1,с.11]. Не ставя целью подвергнуть анализу все высказанные по этому вопросу позиции, укажем только, что нам представляется достаточно аргументированным определение Е.П. Ищенко, который определяет первоначальный этап расследования как «...период начала расследования по уголовному делу, направленность которого зависит от следственной ситуации, криминалистической характеристики преступления и лица, ею совершившего» [2, с. 9].

На первоначальном этапе расследования преступлений рассматриваемой категории в основном решаются следующие задачи:

- устанавливается сам факт совершения убийства и завладения имуществом;
- выявляются соучастники разбойного нападения;
- добывается информация о методах противодействия расследованию, к которым прибегают участники организованной группы, и намечаются меры по их преодолению.

В связи с этим возрастает значение правильной организации расследования именно на этом этапе расследования, т.к. допущенные ошибки и недочеты порой трудно, а иногда и невозможно исправить в последующем. По мнению Р.С. Белкина, ситуация расследования характеризует состояние следственного производства, решенные и нерешенные задачи, результаты, возникшие трудности, наличие у органа расследования возможностей установить истину по делу. Можно сказать что это понятие как и криминальная ситуация характеризует само явление, а не обстановку, в которой оно протекает, - преступную деятельность, работу по выявлению, раскрытию и расследованию преступления. Характеристики эти, как видим, носят внутренний характер, они не распространяются на среду, на окружающие условия [3, с. 502].

Под типичной ситуацией понимается ситуация, в структуре которой преобладают общие повторяющиеся черты, свойственные всем ситуациям того же порядка [4, с. 65].

К числу типичных ситуаций, например возникающих на момент возбуждения уголовного дела о разбойных нападениях, М.А. Арыстанбеков и И.В. Кондратьев относят:

1) нападение пресечено, лица, подозреваемые в свершении нападения, задержаны на месте происшествия;
2) нападение совершено, задержанных нет, но в распоряжении правоохранительных органов имеются сведения о лицах, заподозренных в совершении разбойного нападения;